

”Writing From Literature”

Tekst og intertekstualitet i møte med litteratur i ungdomsskolen

Anja Bakken og Guri Figenschou Raaen, Høgskolen i Nord-Trøndelag

Om tenåringen bestemmer seg for å godta venneforespørselen fra tante, mor eller farmor, vil det gjerne være åpenbart for henne hvilke konsekvenser dette får for stil, ordbruk, tema og bildeutvalg på Facebook-sida. Hun har sannsynligvis også en klar formening om hvorfor noen ‘posts’ får mange ‘likes’, mens andre får ingen. Hun vet noe om riktig timing og frekvens for kommentarer i eget statusfelt og på Facebookvenners vegg. Slik manøvrerer tenåringen innenfor en kommunikativ kontekst der det er avgjørende å beherske genrespesifikke kriterier og kunnskap om mottaker for å lykkes. Det er nettopp i spenningsfeltet mellom ungdoms tekstkompetanse utenfor skolen og den de skal utvikle i klasserommet vi mener det finnes spennende innganger til økt skrive- og leseglede og tekstforståelse.

Denne artikkelen presenterer undervisningsopplegg fra workshops og seminarer for lærerstudenter og kurs for engelsklærere i ungdomsskolen der vi har utnyttet ulike skriveaktiviteter i møtet med litteratur. Vi vil i det følgende presentere hovedprinsipper og strate-

gier for arbeidet og konkrete eksempler fra tre romaner: *The Illustrated Mum* av Jacqueline Wilson, *Face* av Benjamin Zephaniah og *(Un)arranged Marriage* av Bali Rai.

Det første prinsippet handler om å utnytte den sjangerbevisstheten og de teksterfaringer ungdom har med seg inn i klasserommet. Gjennom å skrive innenfor sjangere elever kjenner, men i en ny sammenheng, anvendes en velkjent kognitiv inngang til læring. Et slikt grep kan føre til at skriveprosessen kommer lettere i gang. Det andre prinsippet innebærer å utnytte det intertekstuelle potensialet ved å sammenstille en rekke ulike sjangere og modaliteter. Det tredje prinsippet belyser viktigheten av å kontekstualisere skriveaktiviteten. Det å skape bevissthet om en mottaker og hensikt med tekstproduksjonen er av stor betydning i skriveprosessen.

Vi har derfor tatt i bruk et bredt tekstutvalg av nye og mer tradisjonelle tekster og tekstopp-gaver for nettopp å belyse variasjon i stil, språk, innhold og teksters formål og kontekst. Ulike grunnleggende ferdigheter inngår som naturlige

elementer i oppleggene, men skrivning har hovedfokus. Lesing er en forutsetning for tekstproduksjon, samtidig som muntlig produksjon er et nødvendig ledd i arbeidet med de skriftlige tekstene.

Det fjerde og viktigste prinsippet er at *skrivning gjør deg smartere* (Krashen, 2004), og dette aspektet har vi forsøkt å utnytte gjennom et bredt teksttilfang som inngang til ungdomslitteratur. Gjennom å skrive seg inn i litterære teksters univers av karakterer, tema og språk kan forståelse og mening skapes.

En strategi vi har funnet nyttig i arbeidet med litterære tekster, er å bruke illustrasjoner og visualiseringer. Ved hjelp av kart og skisser av for eksempel bolig med inventar og utstyr eller nabolag introduseres leseren for de litterære personene, setting og handling. Slike visuelle tekster kan utvikles og kompletteres underveis gjennom arbeidet med boka. For vårt formål har det viktigste aspektet vært å bruke illustrasjonene som utgangspunkt for skriveoppgaver som krever presise opplysninger om sted og tid.

Skriveoppgavene har vært av ulik vanskegrad og sjangere, alt fra beskjeder på sms og enkle lister over innhold i kjøleskap, skuffer eller garderobe til blogger, nyhetsoppslag, uformelle og formelle brev, arrestordrer og vitneforklaringer. Vi har hovedsakelig benyttet autentiske skriverammer som ikke er produsert for pedagogisk bruk. Her finnes det en mengde materiell på nett enten i form av eksempeltekster eller skjema til utfylling for en rekke formål og sammenhenger, slik som "Medical Report" og "Arrest Warrant" i oppgavene nedenfor. Ellers representerer tekster i sosiale medier i seg selv et rikt tilfang av skriverammer for både korte og lengre tekster.

EKSEMPLER FRA TRE ROMANER:

Roman 1: *The Illustrated Mum*

Vi møter Dolphin, Star og Marigold første gang på morens 33 års fødselsdag. Det er gjennom Dolphins stemme, den yngste av de to døtrene, vi blir kjent

med den lille familien og deres ganske så krevende tilværelse. Søstrene prøver tappert å skape en slags normaltilværelse til tross for moren Marigolds mentale ustabilitet og manglende evne til å ta vare på seg selv og jentene. På første side i boka er Dolphin's bursdagskort til Marigold trykket.

"I'm still in the Juniors and I'm useless at any kind of writing so I just drew on my card. As it was Marigold's thirty-third year birthday I decided I'd draw her thirty-three favourite things" (The Illustrated Mum, p 5)

Dolphin's fødselsdagskort viser viktige personer i Marigolds liv: døtrene, Mickey (Stars far som forlot henne), morens antrekk bestående av korte skjørt, høyhælte sko, smykker, stampuben Victoria Arms og ikke minst Rainbow Tattoo Studio, hvor Marigold får stadig større partier av kroppen illustrert med tatoveringer. Det er akkurat det Marigold bestemmer seg for å gjøre også denne dagen. Hun drar av gårde med en motvillig Dolphin for

å få tatovert inn sitt egendesignede motiv på albuen.

"How about if I got a cross for a tattoo? 'You haven't got much space left' I said, rubbing her decorated arms. Marigold was examining herself, peering this way and that. 'How about right here, across my elbow?' (.....) Her hand was still shaking but the pen line was smooth and flowing as she drew an elegant long Celtic cross with roses and ivy twining round it." (The Illustrated Mum, p 11)

Senere på kvelden forlater hun jentene for å feire dagen på puben. Hun lover å komme tilbake før kvelden er omme, men Marigold er fortsatt ikke der når Dol og Star våkner neste dag.

Eksempler på skriveoppgaver med utgangspunkt i *The Illustrated Mum*:

- Imagine that you go from room to room, what do you see? Draw an outline of the home (apartment) and the rooms/furniture.
- Move to the kitchen and open the fridge and cupboards: What items of food do you find?
- Write an entry in Marigold's blog about her new tattoo and her readers' comments.
- Write Marigold's medical report (se lenke til Medical Report Template i referanser).

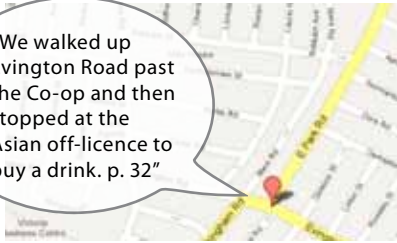
Roman 2: *(Un-arranged) Marriage*.

I boka *(Un)arranged Marriage* av Bali Rai møter vi Manny, en ung gutt fra Leicester og får ta del i hans frigjøringsprosess fra sin konservative, indiske familie. Det uvanlige her er at det er en ung gutt som skal tvangsgiftes og ikke en jente. Etter at Manny flykter fra sitt eget bryllup blir han sendt til familiens hjemtrakter i Punjab.

Vi har tidligere nevnt at bruk av kart og skisser kan være en nyttig innfallsvinkel i arbeidet med litteratur på ungdomstrinnet. I forbindelse med denne boka benyttes Google Maps for å få et inntrykk av de stedene som blir beskrevet i boka.

"We walked up Evington Road past the Co-op and then stopped at the Asian off-licence to buy a drink. p. 32"

WRITING TASKS:

- List the people who live in the area (ethnicity, class).
- List shops and restaurants (or types of food).
- "Filled with the sense of excitement that comes from a mix of cultures and ethnicities, Leicester (les-ter) may not be beautiful but it certainly has a lot going on. But Leicester has reinvented itself as a socially and environmentally progressive melting pot with a lot going on. It has a large and vibrant Asian community and some interesting festivals." (<http://www.lonelyplanet.com/england/the-midlands/leicester>)

TASK: What would the travel guide need to write to attract young visitors to Manny's neighborhood; the streets around Everton Road? Write an additional paragraph for the Lonely Planet online for that purpose.

Roman 3: Face

I romanen (og teaterstykket med samme navn) blir hovedpersonen Martins verden snudd på hodet etter en forferdelig bilulykke. Martin og hans to venner fristes til å si ja til et tilbud om skyss hjem etter en kveld på byen. Bilen er stjålet og en vill biljakt ender i dødsfall for én av biltjuvene. Martin blir sendt på sykehus med store skader i hode og ansikt. Til tross for at legene mener han bør vente, ønsker Martin ganske raskt å se ansiktet sitt i speilet.

De to tekstutdragene som følger er henholdsvis fra romanen og fra teaterstykket *Face*:

"For a moment Martin held the mirror against his chest and then he slowly lifted it up until he was looking into his own eyes. He suffered a silent shock. His eyes were completely red with only minute bits of white coming through (...) Then Martin focused his eyes on the skin on his face." (*Face, the novel, p 71*)

.....

Narrative Martin: My skin looked rough – So uneven.

Narrative Martin: Bright red in places, and then there was –

Present Martin: Brown, pinky-white.

Narrative Martin: The underneath was on top.

Present Martin: Veins showing through.

Narrative Martin: So swollen.

Present Martin: So blistered.

Narrative Martin: And my hair, at the top, at the front –

Present Martin: Is that me?

.....

(*Face, the play p. 31*)

WRITING TASKS:

- Choose a scene/event and turn it into a song, rap, poem, slogan
- Write an arrest warrant for Graham Fisher, the car thief and car driver (se lenke til Arrest Warrant Template i referanser)
- Create Martin's Facebook profile before and after the accident

I den siste oppgaven er vi tilbake til utgangspunktet, en Facebook-profil. Sjangeren er kjent for unge skrivere, men hvordan skal Martin presentere seg selv etter ulykken?

Et viktig element i opplegget er at tekstene skal presenteres i plenum etter endt arbeid. Slik vil ulike teksttyper åpne for et mangfold av innfallsvinkler til den litterære teksten, der en rekke stemmer, tolkninger og aspekter kan belyses fra ulike perspektiv og i tillegg illustrere forskjeller i sjanger og uttrykk.

Tekstene:

Wilson, J. (2007). *The illustrated Mum* (New ed.).

London: Corgi Yearling.

Rai, B. (2001). *(Un)arranged marriage*. London: Corgi.

Zephaniah, B. (1999) *Face*. Bloomsbury Publishing, USA

Zephaniah, B & Colon R. *Face, the Play*. Heinemann Plays Series, Pearson Education Limited, London

Linker:

<http://www.sampletemplates.org/medical-report-template.html>

<http://www.uscourts.gov/uscourts/FormsAndFees/Forms/AO442.pdf>

Referanser:

Krashen, S. D. (2004). *The power of reading : insights from the research* (2nd ed.). Westport, Conn.:Libraries Unlimited.

Hedge, T. (1988). *Writing*. Oxford University Press.Oxford

Langseth, I (2008). "Bruk av skriverammer som læringsstrategi i digitale omgivelser i engelsk".

I *Språk- og Språkundervisning*, 4/2008